

متن پرسش

با سلام و ادب خدمت استاد بزرگوار: ۱. استاد موضوعی راجع عقل دیدم مبنی بر اینکه عقل دشمن خلاقیت، این صحبت چقدر صحیحه، آیا این مطلب در رابطه با عقل غربی مطرح شده؟ ۲. در ضمن بنده خیلی افراد را می بینم که عقل را در برابر عدم خطر و ریسک پذیری میارن و میگن کسانی که خیلی عقل دارن ریسکشون کمه و اگر صحیحه چطور باید این دو را با هم جمع کرد؟

متن پاسخ

باسمه تعالی: سلام علیکم: در رابطه با عقل و جلوه‌های مختلف آن و جایگاه حضور آن، بحث‌های مفصلی شده است. آری! از یک جهت به گفته حضرت باقر«علیه‌السلام» عقل، حجت باطنی خداوند است به بشریت تا بتواند حق را از باطل تشخیص دهد و این غیر از عقل فلسفی می‌باشد که از موضوعات مختلف و حتی از خداوند تنها یک مفهوم ذهنی را شکل می‌دهد و البته این‌جا است که می‌توان این عقل را به عنوان مقدمه حضور در هستی پذیرفت و چنانچه در محدوده این عقل متوقف شویم، از حضوری برتر که حضور قلب است محروم می‌گردیم و جناب حافظ در این رابطه می‌فرمایند: «عقل می‌گفت که دل، منزل و مأوای من است / عشق خندید که یا جای تو و یا جای من است». و جناب مولوی نیز در همین رابطه می‌فرمایند: «عقل، بندِ رهروان است ای پسر / وان رها کن، ره عیان است ای پسر». و این‌که بحثِ دو عقل به میان می‌آید می‌توان بحث عقل عملی و نظری را مطرح کرد، یا آن‌طور که جناب مولوی می‌فرمایند:

عقل دو عقلست اول مکسبی

که در آموزی چو در مکتب صبی

از کتاب و اوستاد و فکر و ذکر

از معانی وز علوم خوب و بکر

عقل تو افزون شود بر دیگران

لیک تو باشی ز حفظ آن گران

لوح حافظ باشي اندر دور و گشت

لوح محفوظ اوست کو زين در گذشت

عقل ديگر بخشش يزدان بود

چشمه آن در ميان جان بود

چون ز سینه آب دانش جوش کرد

نه شود گنده نه ديرينه نه زرد

موفق باشيد